

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження щодо розподілу ризику за етапами процесів стратегічного, тактичного (поточного, оперативного-календарного) ринково-орієнтованого планування процесу виготовлення продукції дало змогу виявити області критичного, допустимого і мінімального ризику. Набув подальшого розвитку методичний підхід до оптимізації ризиків у процесі стратегічного, тактичного (поточного, оперативного-календарного) ринково-орієнтованого планування із застосуванням адекватних методів на кожному з етапів розроблення та виконання плану виготовлення продукції. Дослідженнями встановлено найбільш відповідні методи оптимізації ризику, а саме: інформаційну технологію "data mining" і маркетингову технологію "banchmarking" – під час стратегічного планування; методи конкурентного аналізу та оптимізації за багатьма функціями мети – під час поточного планування; методи оптимального використання обмежених виробничих ресурсів та оптимізації бізнес-процесів – під час оперативного-календарного планування. Розвинений методичний підхід до визначення областей ризику дає можливість виокремити області критичного ризику для кожного виду планування процесу виготовлення продукції в умовах ринку з метою зосередження зусиль щодо його оптимізації, а також підвищити результативність планових розрахунків за умов неповної визначеності.

Література

1. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія і практика / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. – К.: Вид-во "Кондор", Політехніка, 2004. – 200 с.
2. Кинев Ю.Ю. Оценка рисков финансово-хозяйственной деятельности предприятий на этапе принятия управленческого решения / Ю.Ю. Кинев // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 5. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.hedging.ru/publications/384>.
3. Классификация рисков: принципы и критерии / Стенли Соммерсби. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.djoen.ru/management/klassifikaciya-riskov-principy-i-kriterii-2.html>
4. Кузьмін О.Є. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: навч. посібн. / О.Є. Кузьмін, Г.Л. Вербицька, О.Г. Мельник. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2008. – 212 с.
5. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: Вид-во КНЕУ, 2004. – 480 с.
6. Верченко П.І. Багатокритеріальність і динаміка економічного ризику (моделі та методи): монографія / П.І. Верченко. – К.: Вид-во КНЕУ, 2006. – 272 с.
7. Матвійчук А.В. Аналіз і управління економічним ризиком. – К.: Центр навч. літ-ри, 2005. – 224 с.
8. Малхотра Н. Маркетинговые исследования. Практическое руководство / Н. Малхотра, К. Эрш. – М.: Изд. дом "Вильямс", 2007. – 1200 с.
9. Свірска О.Б. Використання методів data mining при проведенні маркетингових досліджень / Т.В. Мішак, О.Б. Свірска // Прометей: регіональний зб. наук. праць з економіки. – Донецьк: Вид-во ДЕГП. – 2008. – Вип. 1(25). – С. 211-215.
10. Свірска О.Б. Маркетингове планування виробничої програми підприємства / Р.В. Фещур, О.Б. Свірска // Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. праць / за заг. ред. проф. Ю.І. Єханурова, А.В. Шегди. – К.: ВПЦ "Київський університет". – 2010. – Вип. 23. – С. 112-121.
11. Свірска О.Б. Планування виробничої програми підприємства / О.Б. Свірска // Стратегія маркетингу. – Донецьк: Вид-во ДонЕУП, 2006. – № 1. – С. 102-108.
12. Свірска О.Б. Планування оптимального асортименту продукції машинобудівних підприємств / О.Є. Кузьмін, О.Б. Свірска // Науковий вісник Волинського Національного університету ім. Лесі Українки. – Сер.: Економічні науки. – Луцьк: РВВ "Вежа". – 2010. – № 4. – С. 22-26.

Свирская О.Б. Риски рыночно-ориентированного планирования производства продукции промышленных предприятий

Определены области риска в процессе стратегического и тактического (текущего, оперативно-календарного) рыночно-ориентированного планирования и предложены адекватные методы его оптимизации на каждом из этапов разработки и внедрения плана производства продукции.

Ключевые слова: области риска, методы оптимизации, рыночно-ориентированное планирование, производство продукции.

Svirskaya O.B. Risks of market-oriented production planning of industrial enterprises

In the article the areas of risk in the process of strategic and tactical (current, operational calendar) market-oriented planning are identified and appropriate methods of its optimization for each stage of development and implementation of product manufacturing are proposed.

Keywords: areas of risk, optimization methods, market-oriented planning, product manufacturing.

УДК 336.2

Аспір. А.О. Тимошенко¹ –

ПВНЗ "Європейський університет", м. Київ

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Оцінено стан здійснення заходів податкового контролю у формуванні бюджетів усіх рівнів. Проведено аналіз тенденцій результативності проведених податкових перевірок у розрізі структури донарахованих платежів. Досліджено ефективність контрольно-перевірної роботи працівниками податкової служби. Запропоновано при розрахунках коефіцієнта контролюючого впливу, донараховані суми за результатами податкових перевірок зменшувати на суму, скасовану згідно з рішенням суду.

Ключові слова: податки, податкові платежі, податковий контроль, податкова перевірка, контрольна робота, донараховані платежі.

Постановка проблеми. Податковий контроль є важливою складовою податкової політики держави. Він спрямований на реалізацію виконання завдань з наповнення бюджетів усіх рівнів. Підвищення ефективності податкового контролю має істотне значення для економічного розвитку країни й суспільного добробуту.

Неефективний податковий контроль негативно впливає на виконання прогностичних показників податкових сплат до зведеного бюджету країни, на вирішення питань, пов'язаних з фінансуванням закладів соціальної сфери, сприяє зростанню податкового боргу та ін. Звідси, дослідження стану, тенденцій результативності податкового контролю і визначення неефективних дій в процесі перевірної роботи податківцями набуває актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми контрольно-перевірної роботи податковими органами досліджували як зарубіжні вчені, так і вітчизняні: А. Бризгалін, Є. Євстегнеєв, А. Козірін, І. Орешкін, Т. Єфіменко, В. Онищенко, В. Мельник, Н. Прокопенко, А. Чердніченко, О. Чернявський та інші науковці.

¹ Наук. керівник: проф. Н.С. Прокопенко, д-р екон. наук – ПВНЗ "Європейський університет"

Постановка проблеми. Враховуючи модернізацію податкової системи, постійні зміни як у вітчизняній, так і світовій економіці, виникає потреба в удосконаленні результативності податкового контролю.

Мета роботи є дослідження та обґрунтування стану та тенденцій показників здійснення податкового контролю і визначення його ефективності.

Основні результати дослідження. Податковий контроль, як і інші види державного контролю, здійснюється згідно з законодавством. До законодавчих актів, що регулюють здійснення податкового контролю, потрібно насамперед віднести Закони України "Про систему оподаткування", "Про державну податкову службу в Україні", "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами", "Про міліцію", Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний і Кримінально-процесуальний кодекси і т. ін. [1-9].

Незважаючи на те, що майже щорічно податкові закони істотно коригуються і законодавці одну за одною закривають податкові лазівки, платники податків знаходять інші. Ця закономірність є об'єктивною, оскільки фінансово-господарські зв'язки у своєму розвитку випереджають процес удосконалення законодавства, що регламентує всі сфери розподільчих відносин, зокрема і податкову. З позицій державної податкової політики життєво необхідно розкрити і зрозуміти саму суть податкових лазівок. При цьому варто врахувати, що загальний вплив податкового законодавства залежить як від спеціальних юридичних положень, так і від економічної, політичної та соціальної ситуації в країні [10]. Податкові органи, здійснюючи податковий контроль з приводу сплати податкових платежів платниками податків, становлять головну установу державної влади, яка забезпечує наповнення державного бюджету. Державна податкова служба України – найбільша за чисельністю контролююча служба в нашій державі, де налічується майже 80 тисяч працівників. У країні функціонує понад вісімсот державних податкових адміністрацій та інспекцій [11].

Зважаючи на те, що держава не виступає одноособовим розпорядником активів і пасивів суб'єктів підприємницької діяльності, на податківців покладено відповідальну місію стосовно забезпечення податкових надходжень до бюджету. Нестабільність економічної ситуації як у світі, так і в країні вимагає від підрозділів податкового контролю удосконалення процедури планування та відбір платників до перевірки з використанням ризико-орієнтованої системи.

З початку 2012 р. до Зведеного бюджету надійшло понад 120,2 млрд грн платежів. Це на 11,5 млрд грн, або на 10,5 % більше ніж у відповідний період минулого року. До державного бюджету сплачено 87 млрд грн, бюджет додатково отримав 6,4 млрд грн. Надходження до місцевих бюджетів перевищили минулорічні на 5,1 млрд грн (+18,1 %) та сягнули 33,2 млрд грн. За 5 місяців 2012 р. до загального фонду державного бюджету зібрано 83,3 млрд грн платежів, що контролюються Державною податковою службою. Це на 7,1 % більше, ніж у 2011 р. Планові показники виконано на

100,6 %. У січні-травні цього року бюджет додатково одержав 483,9 млн грн. У повному обсязі виконано завдання з податку на прибуток, акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, частини чистого прибутку (доходу) державних підприємств, рентної плати за природний газ, що видобувається в Україні, та транзитне транспортування природного газу, збирання у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ, збирання за спеціальне використання лісових ресурсів та води, платежів за користування надрами тощо [12]. У табл. 1 відображено, яка частка податкових надходжень забезпечувалася за рахунок здійснення контрольно-перевірної роботи.

Табл. 1. Тренд податкових надходжень, що забезпечувалися за рахунок здійснення заходів податкового контролю протягом 2007-2011 рр. *

Роки	Загальні надходження до Зведеного бюджету, що забезпечувалися податковою службою, млн грн	Всього надійшло донарахованих за наслідками контрольної роботи сум (враховуючи погашення податкового боргу, який виник за наслідками контрольної роботи минулих років)	
		в абсолютній сумі, млн грн	питома вага у загальних надходженнях, %
2007	120 505,9	2964,5	2,0
2008	182 800,0	3228,9	1,8
2009	171 812,4	4882,8	2,8
2010	182 126,2	5129,5	2,8
2011	266 370,8	5194,7	2,0

З результатів аналізу динаміки податкових надходжень, які забезпечувалися за рахунок заходів податкового контролю, випливає, що їх питома вага у загальних надходженнях за досліджуваний період мала тенденцію до збільшення. Структуру надходжень, що забезпечувалися за рахунок механізмів податкового контролю, представлено в табл. 2.

Табл. 2. Динаміка структури податкових надходжень, що забезпечувалися за рахунок здійснення заходів податкового контролю за період з 2007 по 2011 рр., млн грн

Показник	Роки					Відхилення показників 2011 р. до 2007 р. у в.п., (+,-)
	2007	2008	2009	2010	2011	
Загальні надходження до Зведеного бюджету, що забезпечувалися податковою службою	120505,9	182800,0	171812,4	182126,2	266370,8	2,21 в. п.
Всього, %	100	100	100	100	100	x
Нарахування за актами перевірок, у тому числі фінансові санкції та пеня за актами	2277,5	2822,0	4358,9	4511,0	9060,3	3,80 в. п.
Питома вага у загальних надходженнях, %	1,89	1,54	2,54	2,48	3,40	+1,51
Нарахування пені за картками особових рахунків	129,4	107,4	87,2	69,4	598,2	4,62 в. п.
Питома вага у загальних надходженнях, %	0,11	0,06	0,05	0,04	0,22	+0,11

Для з'ясування ефективності контрольно-перевірної роботи, розглянемо у динаміці показник нарахованих сум під час здійснення податкового контролю, також відсоток скасування (зменшення) сум донарахованих платежів до попереднього показника та відсоток фактично погашених сум від донарахованих.

Табл. 3. Ефективність контрольно-перевірної роботи державної податкової служби України протягом 2007- 2011 рр., млн грн

Показник	Роки					2011 р. до 2007 р., %
	2007	2008	2009	2010	2011	
Донараховано за результатами контрольно-перевірної роботи за період, що аналізується	5951,2	8519,9	14911,2	23290,6	9658,5	162,3
Скасовано (зменшено) сум донарахованих платежів протягом року, що досліджується	803,6	1891,9	6005,8	10570,3	1406,3	175,0
Шляхом відстрочення та розстрочення перенесено термін сплати донарахованих сум	56,9	14,4	21,0	6,2	84,3	148,2
Фактично погашено із донарахованих сум за період, що аналізується	2406,9	3228,9	4446,1	5129,5	4690,7	194,9

Результати аналізу табл. 3 свідчать про позитивну тенденцію показників проведення податкового контролю. Для більш об'єктивного обґрунтування результативності податкових перевірок було здійснено аналіз показників контрольно-перевірної роботи податковими органами окремо під час перевірки юридичних і фізичних осіб за період з 2001 р. по 2011 р. Так, питома вага платників податків – юридичних осіб, у яких виявлено порушення, у кількості перевірених за 10 досліджуваних років відносно показника 2001 р. збільшилася на 23, 1 %, натомість порівняно з показником 2010 р. відбулося її зменшення на 2,7 %. Аналогічний показник під час перевірки підприємців громадян мав ті ж тенденції: у 2011 р. його зростання відносно цього ж показника 2001 р. становило 11, 2 %, відносно попереднього року досліджуванний показник зменшився на 3,3 %. Коефіцієнт контролюючого впливу ДПС України на мобілізацію податкових платежів до бюджету невинно зменшується, окрім показника за 2010 р. Так, величина цього показника за 2011 р. відносно 2001 р. зменшилася на 15 %, а відносно 2010 р. – на 3,2 %, тобто більше ніж у 2 рази. Звідси можна зробити висновок про невинне зменшення впливу податкового контролю на мобілізацію податків до казни держави.

Висновки. Підсумовуючи проведене дослідження, наголошуємо що, з метою об'єктивності розрахунків коефіцієнта контролюючого впливу, донараховані суми за результатами податкових перевірок потрібно зменшувати на суму, скасовану згідно з рішенням суду. При цьому не можемо погодитися з О.М. Воронковою, яка пропонує до коригувальних дій віднести також суму зменшення та списання донарахованих платежів [13, с. 179]. У податковому обліку суму зменшення податкового боргу за період відображають як суму всіх платежів, які протягом визначеного періоду призвели до зменшення податкового боргу (незалежно від строків та типів податкового боргу, в раху-

нок яких було зараховане таке зменшення). Зменшення податкового боргу за період може виникнути у разі проведення: сплати "живими" коштами (самостійно платником; завдяки заходам стягнення (від реалізації майна, що знаходилося у податковій заставі тощо); взаємозаліків; зарахування переплат; зарахування сум відшкодування ПДВ; списання безнадійного податкового боргу; інше (від'ємний перерахунок платником своїх податкових зобов'язань). Перераховані суми зменшення не знижують ефективність податкового контролю, окрім донарахованих сум, які відмінено судовими органами.

Література

1. Закон України "Про систему оподаткування". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.
2. Закон України "Про державну податкову службу в Україні". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/509-12>.
3. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=2181-14>.
4. Закон України "Про міліцію". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.
5. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Бюджетний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
8. Кримінальний кодекс. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
9. Кримінально-процесуальний кодекс. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1002-05>.
10. Податковий контроль і його роль в управлінні державними фінансами. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ua-referat.com/>
11. Податкова служба як орган державного фінансового контролю за діяльністю підприємства. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.pidruchniki.ws/11510513/finans/podatкова_sluzhba_organ_derzhavnogo_finansovogo_kontrolyu_diyalnistyu_pidpriyemstva
12. ДПСУ: забезпечення надходжень. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sts.gov.ua/diyalnist-dpa-ukraini/zabezpechennya-nadhodjen/59886.html>
13. Воронкова О.М. Податковий менеджмент в Україні: особливості, проблеми, перспективи : монографія / О.М. Воронкова. – Ірпінь : Вид-во НУДПСУ. – 2012. – 396 с.

Тимошенко А.О. Состояние и тенденции результатов налогового контроля в Украине

Оценено состояние осуществления мероприятий налогового контроля в формировании бюджетов всех уровней. Проведен анализ тенденций результативности проведенных налоговых проверок в разрезе структуры начисленных платежей. Исследована эффективность контрольно-проверочной работы работниками налоговой службы. Предложено при расчетах коэффициента контролирующего влияния, начисленные суммы по результатам налоговых проверок уменьшать на сумму, которую отменили решением суда.

Ключевые слова: налоги, налоговые платежи, налоговый контроль, налоговая проверка, контрольная работа, начисленные платежи.

Timoshenko A.O. Consisting and tendencies of results of tax control of Ukraine

Consisting of realization of measures of tax control is appraised of forming of budgets of all levels. The analysis of tendencies of effectiveness of the conducted tax verifica-

tions is conducted in the cut of pattern of calculated payments. Investigational efficiency of check-control work by the workers of tax service. It is offered at the calculations of coefficient of supervisory influence, as a result of tax verifications to diminish calculated sums to the amount of anniented in obedience to decreets.

Keywords: taxes, tax payments, tax control, tax verification, control work, calculated payments.

УДК 330.(37.015.6)

Проф. І.П. Мойсєєнко, д-р екон. наук;
магістрант І.І. Кандяк – Львівський ДУВС

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ – ЕЛЕМЕНТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ

Описано напрями вдосконалення системи захисту комерційної таємниці підприємства на основі використання відомостей щодо структури інтелектуального капіталу та знань персоналу. Розроблено типологію відомостей, що становлять комерційну таємницю, які згруповано за елементами інтелектуального капіталу та важливістю інформації. Представлено перелік робіт із вдосконалення системи захисту комерційної таємниці на основі використання бази знань як елементу інтелектуального капіталу підприємства. Обґрунтовано комплекс завдань охорони відомостей та робіт, які становлять комерційну таємницю.

Ключові слова: конфіденційна інформація, комерційна таємниця, відомості наукового характеру, виробнича інформація, ділова інформація, інтелектуальний капітал.

Постановка проблеми. Необхідність комплексного науково-теоретичного дослідження економічно-юридичної природи цивільних прав на комерційну таємницю зумовлена низкою економічних, політичних та організаційно-правових чинників. Інформаційна орієнтація розвитку суспільства та економіки, інформатизація та інтелектуалізація суспільного виробництва і підприємництва, посилення конкуренції, поширення на національному та міжнародному рівнях окремих форм недобросовісної конкуренції, зокрема комерційного шпигунства у його різних формах, активізація економічної розвідки зумовлюють зростання уваги та посилення практичного інтересу до захисту інтелектуальної власності як елементу комерційної таємниці. У сучасних умовах розвитку економіки України в процесі підприємницької діяльності, під час створення нових технологій та внаслідок інтелектуальної праці виникають нові знання та інтелектуальні активи, що мають комерційну цінність. Залежно від того, наскільки певна галузь залучається до комерційної діяльності, дедалі більшого значення набуває необхідність захисту відомостей наукового характеру в складі комерційної таємниці певного суб'єкта господарювання [1].

Ці проблеми частково розглядають як вітчизняні, так і закордонні науковці, зокрема Н. Тесля, Т. Едісон, Р. Столмен, О. Власюк, А. Мокій, В. Жаров, Д. Серєда. Проте недостатньо повно досліджені питання щодо практичного втілення існуючих теоретичних напрацювань у сфері захисту прав інтелектуальної власності та захисту комерційної таємниці.

Аналіз останніх публікацій. Конфіденційна інформація – це документована (тобто зафіксована на матеріальному носіїві і з реквізитами, що дають змогу ідентифікувати її) інформація, доступ до якої обмежується від-

повідно до законодавства України. Частина цієї комерційної інформації становить особливий блок, і її можна віднести до комерційної таємниці [2].

Комерційна таємниця підприємства – це інформація, що не є державним секретом і пов'язана з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та ін. Розголошення (передача, витік) її може завдати збитку інтересам підприємства.

Узагальнення різних поглядів вітчизняних і зарубіжних авторів дає змогу розширити трактування цієї складної категорії. У найбільш загальному вигляді вона охоплює інформацію про: торговельні відносини фірм; організацію і розміри обороту засобів; стан ринку збуту; банківські операції; постачальників і споживачів; сутність патентів; структуру капіталів; плани інвестицій; укладені контракти; формування ціни на товар; розмір прибутку і обсяг виробництва. До виробничої таємниці належить інформація про: способи виробництва і технології; організацію праці; технічні відкриття і винаходи; цілі і характер дослідницьких робіт.

Доцільно також у загальному обсязі комерційної інформації виокремити два основні блоки. Такий підхід передбачає, що до категорії науково-технічної і технологічної інформації належать відомості про конструкцію машин і устаткування, використовувані матеріали, методи і способи виробництва, дизайн, програмне забезпечення ЕОМ та ін. [1-6]. Комерційною таємницею підприємства визнаються такі відомості наукового характеру: ідеї, винаходи, відкриття; окремі формули; нові технічні проекти; нові методи організації праці та виробництва; програмне забезпечення; результати наукових досліджень [4, с. 42-43].

До категорії ділової належить інформація про: фінанси підприємства (фінансова звітність, стан розрахунків з клієнтами, заборгованість, кредити, платоспроможність, прибуток, собівартість продукції та ін.); стратегічні й тактичні плани розвитку виробництва, зокрема з використанням нових технологій, винаходів, ноу-хау; плани та обсяги реалізації продукції (плани маркетингу, характер і обсяг торговельних операцій, рівень цін, складські запаси); аналіз конкурентоспроможності своєї продукції, ефективності експорту й імпорту, передбачуваний час виходу на ринок; плани рекламної діяльності; списки торгових та інших клієнтів, конкурентів, відомості про взаємини з ними, їх фінансове становище, умови контрактів та ін.; методи і організацію управління; власну оцінку характеру і репутації персоналу та підприємства; систему організації праці [3].

За оцінками експертів, втрата лише чверті інформації, що належить до комерційної таємниці, забезпечує вагомі переваги конкурентам і протягом кількох місяців призводить до банкрутства половини фірм, що припустилися витоку інформації. Є всі підстави вважати, що в процесі розвитку ринкових відносин із властивими їм конкуренцією і господарським розрахунком підходи до охорони комерційної таємниці радикально зміняться.

Метою дослідження є розроблення напрямів вдосконалення системи захисту комерційної таємниці підприємства на основі використання відомостей щодо структури інтелектуального капіталу та знань персоналу.